

61996J0035

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)
18 iunie 1998*

Comisia Comunităților Europene
împotriva
Republicii Italiene

„Acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor — Acord — Stabilirea de tarife profesionale —
Comisionari în vamă — Legislație care întărește efectele acordului”

În cauza C-35/96,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnul Enrico Traversa, membru al serviciului juridic, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului Carlos Gómez de la Cruz, membru al aceleiași serviciu, Centre Wagner, Kirchberg,

reclamantă,

împotriva

Republicii Italiene, reprezentată de domnul profesor Umberto Leanza, șef al serviciului juridic din Ministerul Afacerilor Externe, în calitate de agent, asistat de domnul Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato, cu domiciliul ales în Luxemburg, la sediul Ambasadei Italiei, 5, rue Marie-Adélaïde,

pârâtă,

având ca obiect constatarea de către Curte a faptului că, prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune Consiliului Național al Comisionarilor în Vamă (Consiglio nazionale degli speditieri doganali), prin atribuirea puterii de decizie corespunzătoare, să adopte o decizie a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE, prin faptul că aceasta stabilește un tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 și 85 din tratatul respectiv,

CURTEA (Camera a cincea),

---

* Limba de procedură: italiana.

compusă din domnii C. Gulmann, președinte de cameră, M. Wathelet (raportor), J. C. Moitinho de Almeida, P. Jann și L. Sevón, judecători,

avocat general: domnul G. Cosmas,

grefier: domnul R. Grass,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale părților în ședința din 4 decembrie 1997,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 februarie 1998,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea depusă la grefa Curții la 9 februarie 1996, Comisia Comunităților Europene a introdus, în temeiul articolului 169 din Tratatul CE, o acțiune vizând constatarea faptului că, prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune Consiliului Național al Comisionarilor în Vamă (Consiglio nazionale degli spedizionieri doganali, denumit în continuare „CNSD”), prin atribuirea puterii de decizie corespunzătoare, să adopte o decizie a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE, prin faptul că aceasta stabilește un tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 și 85 din tratatul respectiv.

2 În Italia, activitatea comisionarilor în vamă independenți este reglementată prin Legea nr. 1612 din 22 decembrie 1960 privind recunoașterea juridică a profesiei de comisionar în vamă și instituirea registrelor și a fondurilor de asigurări sociale în favoarea comisionarilor în vamă (*GURI* nr. 4 din 5 ianuarie 1961, denumită în continuare „Legea nr. 1612/1960”), precum și prin măsuri de punere în aplicare, în special prin decrete prezidențiale și ministeriale.

3 Această activitate implică prestarea de servicii în cadrul procedurii de vămuire (articolul 1 din Legea nr. 1612/1960). Exercițarea acestei activități este condiționată de deținerea unei autorizații („patente”) și a unei înscrieri în registrul național al comisionarilor în vamă. Acest registru cuprinde toate registrele teritoriale păstrate de Consigli compartimentali (consilii teritoriale ale comisionarilor în vamă), instituite în fiecare zonă vamală (articolele 2 și 4–12 din Legea nr. 1612/1960).

4 Controlul activității comisionarilor în vamă este exercitat de consiliile teritoriale ale comisionarilor în vamă. Membrii acestora sunt aleși prin vot secret de către comisionarii în

vamă înscriși în registrul diferitelor direcții teritoriale pentru un mandat de doi ani, care poate fi reînnoit; membrii aleg președinte pe unul dintre ei (articolul 10 din Legea nr. 1612/1960).

5 Consiliile teritoriale ale comisionarilor în vamă sunt controlate de CNSD, un organism de drept public, compus din nouă membri desemnați prin vot secret de membrii consiliilor teritoriale ale comisionarilor în vamă și prezidat de un membru ales dintre aceștia (articolul 12 din Legea nr. 1612/1960). Până în 1992, directorul general al vămile și impozitelor indirecte era membru de drept în cadrul acestuia și ocupa funcția de președinte. Totuși, această regulă a fost eliminată de articolul 32 din Decretul-lege nr. 331 din 30 august 1992 (denumit în continuare „Decretul-lege nr. 331/1992”). Membrii CNSD sunt numiți pentru trei ani și pot fi realeși [articolul 13 alineatul (2) din Legea nr. 1612/1960].

6 Pot fi aleși ca membri ai consiliilor teritoriale sau ai CNSD numai comisionari în vamă înscriși în registre (articolul 8 al doilea paragraf și articolul 22 al doilea paragraf din Decretul ministrului de finanțe din 10 martie 1964).

7 CNSD este în special responsabil cu stabilirea tarifului prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă pe baza propunerilor consiliilor teritoriale [articolul 14 litera (d) din Legea nr. 1612/1960]. Tariful este obligatoriu (articolul 11 al doilea paragraf din Legea nr. 1612/1960). Contravenienții se expun unor sancțiuni disciplinare ce variază de la mustrare până la suspendarea temporară din registru în caz de recidivă, și chiar până la radierea din registru în caz de suspendare pronunțată de două ori în cinci ani de către consiliul teritorial (articolele 38–40 din Decretul Ministrului de Finanțe din 10 martie 1964 de punere în aplicare a Legii nr. 1612/1960, GURI, suplemento ordinario, nr. 102, din 24 aprilie 1964).

8 În cursul ședinței din 21 martie 1988, CNSD a adoptat tariful prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă (denumit în continuare „tariful”) după cum urmează:

„Acest tarif prevede sumele minime și maxime care trebuie plătite pentru operațiunile vamale și prestațiile furnizate în domeniile monetar, comercial și fiscal, inclusiv în materie de contencios fiscal. Pentru a stabili concret prețul care trebuie plătit, cuprins între valoarea minimă și maximă, este necesar să se ia în considerare caracteristicile, natura și importanța prestației” (articolul 1).

„În legătură cu dispozițiile articolului 1 de mai sus, acest tarif este întotdeauna obligatoriu pentru mandant și anulează orice altă convenție contrară [...]” (articolul 5).

„Consiliul național al comisionarilor în vamă este abilitat să pronunțe derogări speciale și/sau temporare de la sumele minime prevăzute de acest tarif” (articolul 6).

„Consiliul național al comisionarilor în vamă procedează la actualizarea prezentului tarif, potrivit indicatorilor furnizați de Istat (Institutul Central de Statistică) - sectorul industrial – începând cu data adoptării deciziei corespunzătoare” (articolul 7).

9 Acest tarif a fost aprobat de ministrul italian al finanțelor prin Decretul din 6 iulie 1988 (*GURI* nr. 168 din 19 iulie 1988, p. 19).

10 În conformitate cu articolul 7 din tarif, CNSD a decis, în cursul ședinței sale din 15 decembrie 1989, să majoreze cu 8 % prețurile stabilite de tarif începând cu 1 ianuarie 1990 (comunicat al Ministerului de Finanțe, publicat în *GURI* nr. 299 din 23 decembrie 1989).

11 Comisia a inițiat trei proceduri distincte împotriva legislației italiene.

12 La 24 martie 1992, aceasta a introdus o cerere înaintea Curții pentru a stabili că, prin aprobarea tarifului, Republica Italiană a încălcat articolele 9 și 12 din Tratatul CE. Această acțiune a fost respinsă prin Hotărârea din 9 februarie 1994, Comisia/Italia (C-119/92, Rec., p. I-393), având în vedere că importatorul nu era obligat să utilizeze, în orice caz, serviciile unui comisionar în vamă profesionist (punctul 46).

13 La 30 iunie 1993, Comisia a adoptat Decizia 93/438/CEE privind o procedură de punere în aplicare a articolului 85 din Tratatul CE (IV/33.407 – CNSD, JO L 203, p. 27), prin care aceasta a constatat că tariful constituia o încălcare a articolului 85 alineatul (1) din tratat. CNSD a introdus o acțiune în anulare împotriva acestei decizii, în prezent pendinte în fața Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (cauza T-513/93) care a amânat examinarea respectivei cauze până la pronunțarea hotărârii Curții în prezenta cauză (Ordonanța Tribunalului de Primă Instanță din 6 mai 1996, nepublicată în Recueil).

14 În cele din urmă, având în vedere că legislația națională în cauză contravenea articolelor 5 și 85 din tratat, Comisia a inițiat procedura precontencioasă aflată la originea prezentei acțiuni.

15 Prin scrisoarea din 18 octombrie 1993, aceasta a pus guvernul italian în întârziere în prezentarea observațiilor în această privință în termen de două luni.

16 În lipsa unui răspuns, Comisia a emis, la 21 iunie 1995, un aviz motivat prin care invita Republica Italiană să adopte măsurile necesare pentru a se conforma în acest sens în termen de două luni de la notificarea acestuia.

17 Întrucât autoritățile italiene nu au dat curs acestui aviz motivat, Comisia a introdus prezenta acțiune în fața Curții.

18 Într-un memoriu depus la 15 mai 1996, guvernul italian a ridicat o excepție de inadmisibilitate în conformitate cu articolul 91 alineatul (1) din Regulamentul de procedură.

19 Curtea a hotărât să o examineze împreună cu fondul cauzei.

20 Guvernul italian nu a prezentat niciun memoriu în apărare.

Cu privire la excepția de inadmisibilitate

21 Într-un prim motiv, guvernul italian susține că o a doua procedură privind neîndeplinirea obligațiilor nu putea fi inițiată de Comisie pentru obiecții întemeiate pe articolele 5 și 85 din tratat, fără a renunța la prima acțiune, întemeiată pe încălcarea articolelor 9 și 12 din tratat.

22 Motivul ar fi, în primul rând, că practicile incriminate constau fie în impunerea unei taxe, fie în încheierea de către o asociație de întreprinderi a unui acord autorizat de statul membru în cauză, însă nu pot fi ambele în același timp.

23 În al doilea rând, ar rezulta din cadrul general al normelor privind acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor că, odată sesizată, Curtea trebuie, în mod inevitabil, să pronunțe o hotărâre pe fondul litigiului, cu excepția cazului în care reclamanta renunță la acțiune. Prin urmare, în cazul în care este convinsă că statul nu a încălcat obligațiile a căror încălcare îi este imputată în avizul motivat emis în cadrul primei proceduri, ci alte obligații incompatibile cu acestea, Comisia nu mai poate continua în același timp să solicite Curții să se pronunțe cu privire la avizul menționat și să inițieze o nouă procedură referitoare la o contestație distinctă și incompatibilă cu prima.

24 În cele din urmă, procedând astfel, Comisia ar fi încălcat dreptul la apărare al guvernului italian, întrucât aceasta l-ar fi constrâns să se apere simultan în cele două cauze având ca obiect aceleași fapte, însă întemeiate pe dispoziții diferite.

25 Într-un al doilea motiv, guvernul italian invocă existența unor lacune în scrisoarea de punere în întârziere și în avizul motivat. Astfel, numai cererea ar conține o analiză detaliată a elementelor constitutive ale pretinsei încălcări a articolului 85 alineatul (1) din tratat. În schimb, atât în scrisoarea de punere în întârziere, cât și în avizul motivat, Comisia s-ar fi limitat, în ceea ce privește încălcarea articolului 85 alineatul (1) să se facă trimitere la Decizia 93/438. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, avizul motivat ar trebui să conțină o expunere coerentă și detaliată a motivelor care au determinat Comisia să ajungă la convingerea că statul în cauză nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatului (Hotărârea din 11 iulie 1991, Comisia/Portugalia, C-247/89, Rec., p. I-3659).

26 În ceea ce privește primul motiv, în afară de faptul că punerea în întârziere în prezenta cauză a fost singura efectuată într-un moment în care Curtea nu pronunțase încă o hotărâre în cauza C-119/92, este necesar să se amintească faptul că, potrivit articolelor 155 și 169 din Tratatul CE, Comisia este gardian al legalității comunitare. În această calitate, misiunea sa este aceea de a asigura, în interesul general al Comunității, buna aplicare a tratatului de către statele membre și de a constata existența unor eventuale neîndepliniri ale obligațiilor ce decurg din acesta, în vederea încetării lor (Hotărârea din 4 aprilie 1974, Comisia/Franța, 167/73, Rec., p. 359, punctul 15).

27 Prin urmare, Comisiei îi revine sarcina de a evalua oportunitatea de a acționa împotriva unui stat membru, de a stabili dispozițiile pe care acesta le-a încălcat și de a alege momentul în care va iniția procedura privind neîndeplinirea obligațiilor împotriva acestuia, considerațiile care determină această alegere neputând aduce atingere admisibilității acțiunii (Hotărârea din 1 iunie 1994, Comisia/Germania, C-317/92, Rec., p. I-2039, punctul 4).

28 Pe de altă parte, întrucât obiectul litigiului prezentat Curții este delimitat de avizul motivat, în măsura în care acțiunea trebuie să fie întemeiată pe aceleași motive și argumente ca și acesta (Hotărârea din 7 februarie 1984, Comisia/Italia, 166/82, Rec., p. 459, punctul 16; Hotărârea din 1 decembrie 1993, Comisia/Danemarca, C-234/91, Rec., p. I-6273, punctul 16 și Hotărârea din 12 ianuarie 1994, Comisia/Italia, C-296/92, Rec., p. I-1, punctul 11), Comisia nu are altă posibilitate atunci când consideră că legislația națională în cauză încalcă alte norme de drept comunitar, încălcări pe care dorește, de asemenea, să le constate, decât să inițieze o nouă procedură privind neîndeplinirea obligațiilor în scopul de a îndeplini în întregime misiunile care îi sunt atribuite prin articolele 155 și 169 din tratat.

29 Din considerațiile de mai sus rezultă că faptul că un stat membru trebuie să se apere în două cauze distincte având ca obiect aceleași fapte, dar întemeiate pe dispoziții diferite, nu ar putea constitui, în sine, o încălcare a dreptului la apărare. Pe de altă parte, guvernul italian nu a făcut trimitere la niciun alt element care ar putea demonstra că derularea celor două proceduri, luate separat sau chiar cumulativ, a condus la o încălcare a dreptului său la apărare.

30 În ceea ce privește al doilea motiv, este suficient să se constate că avizul motivat conține o expunere coerentă și precisă a motivelor care au determinat Comisia să ajungă la concluzia că statul în cauză nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatului.

31 Astfel, deși succint, scrisoarea de punere în întârziere și avizul motivat definesc în mod clar obiectul litigiului. În plus, ambele fac trimitere în mod explicit la Decizia 93/438, în care Comisia a descris în detaliu cadrul factual și juridic în care se exercită activitatea comisionarilor în vamă și a CNSD (partea I, „Faptele”, p. 27 – 31), iar, ulterior, și-a prezentat evaluarea juridică, de asemenea, în mod detaliat (partea II, „Evaluare juridică”, p. 31 – 33). În cele din urmă, scrisoarea de punere în întârziere și avizul motivat conțin o prezentare detaliată a problemei care nu a fost tratată în Decizia 93/438, aceea a faptului că Republicii Italiene i s-ar putea imputa încălcarea dreptului comunitar de către CNSD.

32 Prin urmare, acțiunea este admisibilă.

Cu privire la fond

33 Pentru a se pronunța cu privire la acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de către Comisie, este necesar, în primul rând, să se examineze dacă tariful constituie o decizie a unei asociații de întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat.

34 În cursul ședinței, guvernul italian a susținut că, dacă, prin exercitarea unei profesii liberale, precum cea de avocat, geometru sau interpret, un comisionar în vamă este un lucrător independent, acestea nu poate fi totuși considerat o întreprindere, în sensul articolului 85 din tratat, întrucât serviciile pe care le furnizează sunt de natură intelectuală, iar exercitarea profesiei sale necesită o autorizație și implică respectarea anumitor condiții. Pe de altă parte, tratatul ar face o distincție între lucrătorii independenți și întreprinderi, astfel încât orice activitate independentă nu ar fi neapărat exercitată în cadrul unei întreprinderi. În plus, ar lipsi elementul organizațional indispensabil, și anume o îmbinare de elemente personale, materiale și imateriale alocate pe termen lung urmării unui obiectiv economic specific.

35 Întrucât comisionarii în vamă independenți nu sunt întreprinderi, CNSD nu ar putea constitui, cu atât mai mult, o asociație de întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat.

36 Este necesar să se amintească mai întâi faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, indiferent de statutul juridic al acestei entități și de modul de finanțare al acesteia (Hotărârea din 23 aprilie 1991, Höfner și Elser, C-41/90, Rec., p. I-1979, punctul 21; Hotărârea din 16 noiembrie 1995, Fédération française des sociétés d'assurances și alții, C-244/94, Rec., p. I-4013, punctul 14, precum și Hotărârea din 11 decembrie 1997, Job Centre, C-55/96, Rec., p. I-7119, punctul 21) și că reprezintă o activitate economică orice activitate care constă în oferirea de bunuri sau de servicii pe o anumită piață (Hotărârea din 16 iunie 1987, Comisia/Italia, 118/85, Rec., p. 2599, punctul 7).

37 Or, activitatea comisionarilor în vamă prezintă un caracter economic. Astfel, aceștia oferă, contra cost, servicii constând în efectuarea formalităților vamale în principal în ceea ce privește importul, exportul și tranzitul de mărfuri, precum și alte servicii complementare, cum ar fi servicii care țin de domeniile monetar, comercial și fiscal. În plus, aceștia își asumă riscurile financiare aferente exercitării acestei activități (Hotărârea din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73 – 48/73, 50/73, 54/73 – 56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctul 541). În caz de dezechilibru între cheltuieli și venituri, comisionarul în vamă este obligat să suporte chiar el deficitul.

38 În aceste condiții, faptul că activitatea comisionarului în vamă ar fi una intelectuală ar necesita o autorizație și ar putea fi efectuată fără întrunirea unor elemente materiale, imateriale și umane nu este de natură să o excludă din sfera de aplicare articolele 85 și 86 din Tratatul CE.

39 În continuare, este necesar să se examineze în ce măsură o organizație profesională precum CNSD se comportă ca o asociație de întreprinderi, în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, în cadrul elaborării tarifului.

40 În această privință, este necesar să se amintească faptul că statutul de drept public al unui organism național cum ar fi CNSD nu împiedică aplicarea articolului 85 din tratat. În propriii săi termeni, această dispoziție se aplică acordurilor între întreprinderi și deciziilor asociațiilor de întreprinderi. Prin urmare, cadrul juridic în care se realizează încheierea unor astfel de

acorduri și se adoptă astfel de decizii, precum și caracterizarea juridică dată acestui cadru în diversele sisteme juridice naționale nu au efect asupra aplicabilității regulilor comunitare de concurență, în special a articolului 85 din tratat (Hotărârea din 30 ianuarie 1985, Clair, 123/83, Rec., p. 391, punctul 17).

41 În plus, membrii CNSD sunt reprezentanți ai comisionarilor în vamă profesioniști pe care nimic din legislația națională în cauză nu îi împiedică să acționeze în interesul exclusiv al profesiei.

42 Astfel, pe de o parte, membrii CNSD nu pot fi decât comisionarii în vamă înscrși în registre, deoarece aceștia sunt aleși din rândul membrilor consiliilor teritoriale, care nu reunesc decât comisionarii în vamă (articolul 13 din Legea nr. 1612/1960, articolul 8 al doilea paragraf și articolul 22 al doilea paragraf din Decretul ministrului de finanțe din 10 martie 1964). În această privință, este necesar să se sublinieze că, de la modificarea introdusă prin Decretul-lege nr. 331/1992, directorul general al vămilor nu mai este în CNSD în calitate de președinte. Astfel, ministrul de finanțe italian, care este responsabil de supravegherea organizației profesionale în cauză, nu poate interveni în desemnarea membrilor consiliilor teritoriale și ai CNSD.

43 Pe de altă parte, CNSD este responsabil de stabilirea tarifului prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă, pe baza propunerilor consiliilor teritoriale [articolul 14 litera (d) din Legea nr. 1612/1960]. În această privință, nicio normă în legislația națională în cauză nu obligă și nici nu încurajează membrii atât ai CNSD, cât și ai consiliilor teritoriale, să țină seama de criteriile de interes public.

44 Rezultă că membrii CNSD nu ar putea fi calificați drept experți independenți (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 17 noiembrie 1993, Reiff, C-185/91, Rec., p. I-5801, punctele 17 și 19, Hotărârea din 9 iunie 1994, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft C-153/93, Rec., p. I-2517, punctele 16 și 18 și Hotărârea din 17 octombrie 1995, DIP și alții, C-140/94 – C-142/94, Rec., p. I-3257, punctele 18 și 19) și că aceștia nu sunt obligați prin lege să stabilească tarifele luând în considerare nu numai interesele întreprinderilor sau ale asociațiilor de întreprinderi din sectorul care i-a desemnat, ci și interesul general și interesele întreprinderilor din alte sectoare sau ale utilizatorilor serviciilor în cauză (hotărârile citate mai sus, Hotărârea Reiff, punctele 18 și 24; Hotărârea Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, punctul 17 și Hotărârea DIP și alții, punctul 18).

45 În al doilea rând, este necesar să se constate că hotărârile prin care CNSD a stabilit un tarif uniform și obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă restrâng concurența în sensul articolului 85 din tratat și că acestea ar putea aduce atingere schimburilor intracomunitare.

46 Astfel, tariful stabilește direct prețurile serviciilor comisionarilor în vamă. Acesta prevede, pentru fiecare tip distinct de operațiune, prețurile maxime și minime care pot fi solicitate clienților. În plus, tariful stabilește diferite trepte în funcție de valoarea sau de greutatea mărfurilor care urmează să fie vămuite sau în funcție de un anumit tip de marfa, chiar de tipul de prestație profesională (articolul 1).

47 În cele din urmă, tariful este obligatoriu (articolul 5), astfel încât un comisionar în vamă nu se poate abate din proprie inițiativă. Numai CNSD este abilitat să pronunțe derogări (articolul 6).

48 În ceea ce privește atingerea adusă schimburilor comerciale intracomunitare, este suficient să se amintească faptul că un acord care se extinde la întregul teritoriu al unui stat membru are ca efect, prin propria natură, consolidarea compartimentărilor naționale, creând astfel un obstacol în calea întrepătrunderii economice urmărite de tratat (Hotărârea din 17 octombrie 1972, Vereniging van Cementhandelaren/Comisia, 8/72, Rec., p. 977, punctul 29 și Hotărârea din 11 iulie 1985 Remia și alții/Comisia, 42/84, Rec., p. 2545, punctul 22).

49 Această incidență este cu atât mai pregnantă în prezenta cauză cu cât diferite tipuri de operațiuni de import sau de export de mărfuri în interiorul Comunității, precum și de operațiuni efectuate între comercianții comunitari necesită îndeplinirea unor formalități vamale și pot, prin urmare, să necesite intervenția unui comisionar în vamă independent înscris în registru.

50 Acest lucru se întâmplă în cazul operațiunilor denumite de „tranzit intern”, care acoperă expedierea de mărfuri din Italia către un stat membru, adică de la un punct la altul al teritoriului vamal al Comunității, prin intermediul unui tranzit printr-o țară terță (de exemplu, Elveția). Acest tip de operațiuni prezintă o importanță specială pentru Italia, întrucât o mare parte din mărfurile expediate din regiunile de nord-vest ale țării către Germania și Țările de Jos tranzitează Elveția.

51 Din considerațiile precedente rezultă că, prin adoptarea tarifului, CNSD a încălcat dispozițiile articolului 85 alineatul (1) din tratat.

52 În al treilea rând, este necesar să se examineze în ce măsură această încălcare poate fi imputată Republicii Italiene.

53 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, deși este adevărat că, în sine, articolul 85 din tratat se referă numai la conduita întreprinderilor și nu vizează măsuri legislative sau reglementări adoptate de statele membre, nu este mai puțin adevărat că acest articol, coroborat cu articolul 5 din tratat, obligă statele membre să nu adopte sau să mențină în vigoare măsuri, chiar de natură legislativă sau de reglementare, care ar putea elimina efectul util al regulilor de concurență aplicabile întreprinderilor (în ceea ce privește articolul 85 din tratat, a se vedea Hotărârea din 21 septembrie 1988, Van Eycke, 267/86, Rec., p. 4769, punctul 16; Hotărârea Reiff, citată anterior, punctul 14 și Hotărârea Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, citată anterior, punctul 14; în ceea ce privește articolul 86 din tratat, a se vedea Hotărârea din 16 noiembrie 1977, GB-Inno-BM, 13/77, Rec., p. 2115, punctul 31).

54 Acesta este cazul, în special, atunci când un stat membru impune sau favorizează încheierea unor înțelegeri contrare articolului 85, consolidează efectele sau privează propria reglementare

de caracterul său oficial prin delegarea către operatori privați a responsabilității de a lua decizii de intervenție care afectează sectorul economic (Hotărârea Van Eycke, punctul 16; Hotărârea Reiff, punctul 14 și Hotărârea Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, punctul 14, citate anterior).

55 Este necesar să se constate că, prin impunerea reglementării naționale în cauză, Republica Italiană nu numai că a ordonat încheierea unui acord contrar articolului 85 din tratat și a renunțat să influențeze conținutul acesteia, dar, de asemenea, a contribuit și la asigurarea respectării ei.

56 În primul rând, articolul 14 litera (d) din Legea nr. 1612/1960 constrânge CNSD să elaboreze un tarif obligatoriu și uniform pentru prestațiile comisionarilor în vamă.

57 În al doilea rând, astfel cum rezultă din punctele 41-44 din prezenta hotărâre, legislația națională în cauză a lăsat în întregime în seama operatorilor economici privați competența autorităților publice în materie de stabilire a tarifelor.

58 În al treilea rând, legislația italiană interzice în mod expres comisionarilor în vamă înscriși în registru să facă derogare de la tarif (articolul 11 din Legea nr. 1612/1960), sub sancțiunea de interzicere, suspendare sau ștergere din registru (articolele 38 – 40 din Decretul ministrului de finanțe din 10 martie 1964).

59 În al patrulea rând, deși nicio dispoziție legală sau de reglementare nu conferă ministrului de finanțe puterea de a aproba tariful, nu este mai puțin adevărat că Decretul ministrului de finanțe din 6 iulie 1988 a conferit tarifului aparența unei reglementări publice. În primul rând, publicarea în „Seria Generală” a *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* a implicat o prezumție de cunoaștere a tarifului de către terți pe care decizia CNSD nu ar fi putut-o pretinde niciodată. Mai mult, caracterul oficial astfel conferit tarifului facilitează aplicarea de către comisionarii în vamă a prețurilor pe care acesta le stabilește. În cele din urmă, acesta este de natură să îi descurajeze pe clienții care ar dori să conteste prețurile practicate de comisionarii în vamă.

60 Având în vedere considerațiile precedente, este necesar să se constate că, prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune CNSD, prin atribuirea unei puteri de decizie corespunzătoare, să adopte o decizie a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE, constând în stabilirea unui tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 și 85 din tratat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

61 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Republica Italiană a căzut în pretenții, aceasta trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a cincea)

hotărăște:

1) Prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune Consiliului Național al Comisionarilor în Vamă (Consiglio nazionale degli spedizionieri doganali - CNSD), prin atribuirea puterii de decizie corespunzătoare, să adopte o decizie a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE, constând în stabilirea unui tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 și 85 din tratatul respectiv.

2) Obligă Republica Italiană la plata cheltuielilor de judecată.

Gulmann

Wathelet

Moitinho de Almeida

Jann

Sevón

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 18 iunie 1998.

Grefier
R. Grass

Președintele Camerei a cincea
C. Gulmann